

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΤΟΥ Κ. ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΔΟΥ

ΠΩΣ ΕΙΔΕ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΕΝΑΣ ΕΠΤΑΡΗΣΙΟΣ ΤΑ 1849 - ΛΙΒΕΛΛΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΣΑΤΥΡΙΚΟΙ - Ο Α. ΦΑΤΣΕΑΣ

Βιάξης και πολλοί άλλοι την εγγύριζαν. Πολλά της αντίγραφου κυκλοφορούσαν στη Ζάκυνθο και στην Κέρκυρα, κατά την τότε συνήθειαν.

Ο ποιητής στις τέσσερες αυτές σάτυρες κ' ιδίως στ' «Όνειρος και στ' «Γυναίκα της Ζάκυνθος», γίνεται ο κατ' ἐξοχήν αντίπαλος της Ζακυνθικής κοινωνίας κατά τους χρόνους της Έπαναστάσεως, καθώς και της εποχής που προηγήθηκε. Η πληροφορίες ποιούμενη γι την τότε κοινωνική κατάσταση της Έπαρθήσου, είνε τόσο λίγες και τόσο συγκεχυμένες, ώστε οι σατυρικοί στίχοι του Σολωμού κίνουν άρκετά μέσα στο σκότος της περιόδου και συμβάλλουν στη σχετική της κατανόηση. Αν οι προηγούμενοι σατυρικοί δεν άφρισαν έργα και μόνον από μερικούς στίχους των προσπαθούμε να συλλάβουμε την εποχή τους, άπειναντίς ο Σολωμός και ΤΕΛΕΙΩΜΕΝΟΣ ΣΑΤΥΡΕΣ μάς κληροδόησε και με τέτοιο περιεχόμενο, ώστε να μπορούμε ν' αναπαραστήσουμε τους περιόχους εκείνους χρόνους. Αν ο Σολωμός άπόησε μία τόσο μεγάλη θέσι μέσα στο Έθνικό Πάθος, όμως ή θέσι αυτή πλαταινει περισσότερο άν σκεφθούμε πως έξω άπ' την πατριωτική του ποίηση, μάς έδωσε κ' άλλη κατ' έξοχήν έθνική άν σατυρικός και ακούσιτα ΤΕΛΕΙΩΤΗΣ της κοινωνικής σάτυρας της πατρίδος του. Καί δεν άρνούμεθα τή δόξα τών προδόμων του, κ' ιδίως του Γουζέλη, άλλ' ο ποιητής βίωσε τή σάτυρα σε πολύ καλλιτεχνικότερη σφαίρα και μάς έδωσε σε μεγάλους και χαρακτηριστικούς πίνακας ή, έξαιρετικότερο σε τύπους και πρόσωπα παρουσίαζε τότε ή Ζάκυνθος.

Ο Σολωμός από μικρός έδειξε σπάνια σατυρικά χαρίσματα. «Μικρός, λέγει ο Πολυλάς, ήταν ζωηρότατος και πρόσχαρος και συχνά ξεθύμαινε, μιμούμενος τά άξιογέλαστα ιδιώματα τών άλλων». Προικισμένος με όξεία παρατηρητικότητα, με δικτική διάθεσι, μνήμη και μμητική επίδειξη, δεν άφινε τίποτε πού να νά μην περιπαίξει και να μην ειρωνευτή. Τή διάθεσι αυτή διατήρησε και κατόπιν, όταν μεγάλωσε. Ο Ιταλός Θωμαζέος, σχολιάζοντας τó πράγμα, γράφει: «Όταν παρατηρεί τους ανθρώπους ο Σολωμός, είνε νόστιμος και λεπτός. Περιγελαστής τρομερός, μπορεί πολλές φορές να βιάσνη». Κι' ο άρσολογός φίλος του και θαυμαστής του, ο μουσικός Μάντζαρης, πού τόνισε τόν «Ύμνο», δεν παράλειψε να σημειώσει τή σατυρική και μμητική κλίσι του: «Είνε ειλικρίνεια εις τó να γέλι και να καγχάζη μάλιστα, όταν παρουσιασθή ευκαιρία, ενίοτε δε μέχρι τού σημείου, ώστε να καταλαμβάνεται από γενετικούς σπασμούς. Είνε χαριέντως ΕΙΡΩΝ και ΕΙΣ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟΝ ΜΙΜΟΣ, άπομοιούμενος μερικά πρόσωπα πού τού κάνουν έντύπωσι».

Δέν γνωρίζουμε άν ο Σολωμός έγραψε σάτυρες στην Ιταλία, όταν σπουδάζε στο πανεπιστήμιο της Παβίας. Άλλ' όταν γύρισε στη Ζάκυνθο στα 1818, ο ποιητής ξαναβρήκε τή σατυρική του διάθεσι. Πήτε το σύμπτωσι: Τόν ίδιο χρόνο πού πατούσε τó χόμα της πατρίδος του, πέθανε κ' ο Μαρτελάος, ο σατυρικός της Γαλλικής Έπαναστάσεως, ο φανατικός δημοκρατικός, ο κύριος αντίπαλος τού Κουτούρη. Στα 1819 πέθανε κ' ο Αύξέντης κ' ο Δαναλάς. Ύστερα από λίγο, τέλος, έβλεπε τά μάτια του κ' ο κορυφαίος σατυρικός της προηγούμενης γενεάς, ο Κουτούρης! Ο θάνατος τών τεσσάρων αυτών σατυρικών πού γύρισαν την εποχή τους με σκάνδαλα, καυγάδες, έπεισόδια και... στίχους, ξαναέφερε στη μνήμη τών Ζακυνθίων τους τελευταίους χρόνους της Βενετοκρατίας, τους Γάλλους δημοκρατικούς,

τους Ίακωβίους, τους δεινυράμους, τους θουρίους, τις σάτυρες, τους λιβέλλους, κ' ένα λόγο όλόκληρη την τριζυμομένη και θορυβώδη εποχή της τελευταίας εικοσαετίας. Πολλοί τύποι ζούσαν άκόμη κ' άλλοι νεώτεροι είχαν προστεθεί στους παλιούς. Η κοινωνία, ως σύνολο, παρουσίαζε την ίδια χτυπητή και παράξενη εικόνα: Οι ίδιοι ψωράζοντες, ή ίδιες άδικίες και σκληρότητες, τά ίδια μιση άνάμεσα στους άστους και τους άρχοντας, οι ίδιοι κομικοί τύποι πλασίοναν την πάντα ιδιόρρυθμη κ' ιδιότροπη Ζακυνθική κοινωνία. Αν οι παλιοί τύποι είχαν πέθανε, όμως κάθε μέρα ξεφύτρωναν νέοι, πολύ περισσότεροι. Τους σατυρικούς της περασμένης γενεάς διαδέχτηκαν άλλοι πού συνέχισαν τή λιβελλογραφική και σατυρική παράδοσι. Ο γιατρός Ταγιαπτέρας, ο έποδοιγής Ταβουλάρης, ο Μάτεσις, ο Καντιώτης, ο Γουαράσις κ' ο Δικόπουλος, παρουσιάστηκαν ως νέοι σατυρικοί. Νέος μεγάλος τύπος παρουσιάστηκε στους γνωστούς, ο γιατρός ΡΟ-Ι-ΑΗΣ. Μία νέα μόδα καθιερώθηκε τότε: στους δρόμους κάθε πρωί διάβαζαν οι περιόχους Ζακυνθίοι κομικούς στίχους, πού τοιχοκολλούσαν οι άλληλοσατυριζόμενοι:

Μωρέ, γιά σου, Ταβουλάρη, με ταγία φιλιά μμπομπιάς και πούς έχει τέτοια χάρι να συνθέτη τέτοιους στίχους και να τοι κολλάς στους τοίχους! Όλοι σου οι συμπατριώται θάρθουν να σ' ευχαριστήσουν

Με ταγία φιλιά μμπομπιάς και να σε συναπαντήσουν. Και χτυπώντας τó τηγάνι με σφυριματιές και κιάσσα θα σου πλέξουνε στεφάνι από σκόδα κ' από πράσα.

Τέτοια ήταν ή κοινωνία και τέτοιος ο κύκλος τών νέων σατυρικών, όταν ο Σολωμός γύρισε στη Ζάκυνθο. Με την όξεία του αντίληψη άμέσως άναμέτρησε την κατάσταση. Είδε με τά μάτια του χτυπητή τή διαφορά άνάμεσα στον κόσμο πού γνώρισε στην Ιταλία και σε κείνον, με τόν όποιο θα ζούσε στη Ζάκυνθο. Η έρεσκε να φύγη, όπως και τó σκέφτηκε, ή έρεσκε να μείνη και να πάση τά πράγματα όπως ήσαν. Άνοιχτόκαρδος και νέος, γνώστης της ζωής και κάπως άδιάφορος, δεν σκιστήκε. Άποφάσισε να μείνη. Σε λίγο μάλιστα οι τύποι της πατρίδος του άρχισαν να τόν άπασχολούν και να τόν ενδιαφέρουν, για νά καταλήξη σ' ένθουσιασμό μόλις σχετίστηκε με τόν σπουδαιότερο κ' ιδιορρυθμότερο άπ' αυτούς, τόν Ροΐδη. Ο Πολυλάς σημειώνει σχετικάς: «Αμα ο Σολωμός έπέστρεψε στη Ζάκυνθο και πρωτογνώρισε τόν Ροΐδη, εκατάλαβε πως ήταν ένα άτομο μοναδικό στο είδος του και ότι ως τότε τού είχε λείψει μόνον ή άφορη ή να φανερώση όλα του τά αξιογέλαστα ιδιώματα. Ο Σολωμός άρχισε να τού δείχνει άκρος θαυμαστής και να τού άνάθη τή δοξομανία του με τους πλέον κολακευτικούς τρόπους» μ' όλον ότι δεν μπορούσε να βαστάξη τά γέλια, όταν ο Ροΐδης τού έδιάβαζε τά συγγράμματα του... Σμά στην αγαποδιά τού λογικού, ο Ροΐδης είχε μίαν άκραν άνασθησία. Δέν ήταν όμως όλος διόλου γυμνός από άθε χάρισμα. Ήταν καρδιογνώ-

στης και είχε ζωντανή, άν και παράξενη φαντασία». Ο Σολωμός κάλεσε τόν Ροΐδη στο σπίτι του, όταν μαζεύονταν όλη ή νεολαία της Ζακύνθου κ' όπου ιδιαίτερος ο ποιητής κάλυσε και τους νέους σατυρικούς. Ο Μάτεσις μάς περιγράφει μίαν άπ' αυτές τις συγκεντρώσεις. Πρόκειται ο Ροΐδης να διαβάση τó περίφημο έργο του, τó «Passio», λυρικό δράμα για τά πάθη τού Χριστού:

Όποιος θέλει να γελάση ή σάν θές και να ξεράση νάβη εδώ, άς μην άφήση για ν' άκούση τó στολίδι τσ' Οικουμένης τού Ροΐδη πού τó «Πάσιον» θά γκαρίση.

Κάποιο φίλο εξαευντήκανε εις τού Σολωμού τó βράδι κ' όλοι τους έκονσελιώντανε με φεγγάρι ή με σπαχιάδι για να κάνουνε παιχνιδι τόν νιοτόρο τού Ροΐδη.

Είνε άξιο προσοχής πως ο Σολωμός, γράφοντας τόν «Ύμνο εις την Έλευθερίαν» κ' άπασχολημένος με σοβαρώτατες μελέτες πάνω στην πολιτική, στη φιλοσοφία και στη γλώσσα της έπαναστατημένης Έλλάδος, έβρισκε καιρό να κάνει τέτοιες συγκεντρώσεις, πού παρέμειναν άξέγραστες για την εθνήμα, τó κέρι και τά περιόχια πού τις συνόδευαν. Πολλές φορές ή φιλικές αυτές διασκεδάσεις διαρκούσαν μέχρι τó πρωί, με κρασί και τραγούδια — ο Σολωμός ήταν έξαι-

Ένα άγνωστο σχέδιο τού Λεονάρδου ντά Βίντσι

ΣΚΙΤΣΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ

'Υπάρχει σήμερα γενική γνώμη ότι στα περασμένα χρόνια οι άνθρωποι ζούσαν πολύ περισσότερο από τους σημερινούς. Αυτό όμως δεν είναι αληθές. Από τις άνασκαφές που έγιναν σε διάφορους αρχαίους τάφους, οι επιστήμονες έβγαλαν το συμπέρασμα ότι οι περισσότεροι από τους ανθρώπους της αρχαιότητας ζούσαν μόνο 20—30 χρόνια. Επίσης ή σχετικές έρευνες που διεξήχθησαν τελευταία μεταξύ των πρωτογόνων φυλών που ζουν ακόμη σε διάφορα μέρη της γης, απέδειξαν ότι ή μέση διάρκεια του βίου των ιθαγενών των φυλών αυτών είναι πολύ μικρότερη, παρά των πολιτισμένων και προοδευμένων λαών. Δεν είναι λοιπόν αλήθεια αυτό που υποστηρίζουν πολλοί, ότι δηλαδή ο Έλληνας και ο Λαίωτος της σημερινής ζωής λιγοστεύουν τη διάρκεια του βίου. 'Απεναντίας, ή σχετικές στατιστικές αποδεικνύουν το αντίθετο. 'Από τις στατιστικές αυτές βγαίνει το συμπέρασμα ότι από 50 χρόνια τώρα, ή μέση διάρκεια της ζωής των πολιτισμένων λαών της Εξώρπης έχει αυξηθεί άρκετά. Και προς άποδείξιν, ίδού ή σχετική στατιστική ενός Γερμανού επιστήμονος, ό οποίος έκανε σοβαρές μελέτες σε 10 χώρες της Εξώρπης:

Table with 2 columns: Country (Διάρκεια βίου το 1860) and Life Expectancy (Το 1925). Rows include Δανία, 'Ολλανδία, Σουηδία, 'Αγγλία, Νορβηγία, Γερμανία, Βέλγιον, Γαλλία, 'Ιταλία.

"Όπως βλέπετε λοιπόν, οι άνθρωποι ζουν σήμερα πολύ περισσότερο από άλλοτε. Ποιές άραγε είναι ή αιτίες; 'Ασφαλώς ή καλύτερη και υγιεινότερη ζωή που ζούμε σήμερα. 'Επίσης χάρις στις μεγάλες προόδους της επιστήμης, ή τρομερές επιδημίες που θέρριζαν άλλοτε ολόκληρες χώρες, παρουσιάζονται τώρα πολύ πιο σπάνια και με πολύ μικρότερη ένταση. Και άν ακόμη παρουσιασθούν, οι γιατροί κατορθώνουν γρηγορά να τις καταπολεμήσουν, με τά αμεινώτερα και τελειότερα μέσα που τους δίνει ή σημερινή πρόοδος της επιστήμης.

ρετος καθαριστής και καλλιφάνος αοιδός — και πολλές φορές κι ή γυναίκες δεν έλειπαν από την παρέα, που σύγγαζε στο έξοχικό σπίτι του ποιητή, στη «Βρύση», όπου λάβαιναν χώραν ή συγκεντρώσεις. Την εποχή αυτή ό Σολωμός ήταν ένας γλεντζές κι ή λαϊκές ταβέρνες της Ζακύνθου συχνά δέχθηκαν την επίσκεψη του ποιητή και της παρέας του. "Αν κι' άριστοκόρατης κι' ένας από τους πλουσιότερους Ζακυνθινούς, άναγωνισμένος κόντες — πράγμα που τότε σήμαινε πολλά — μολαταύτα ό φιλελεύθερος Σολωμός είχε ρίξει τις προλήψεις κι' έννοουσε να ζήσει στη Ζακύνθο, όπως και στην 'Ιταλία τά φοιτητικά του χρόνια, πίνοντας, γλεντώντας και διασκεδάζοντας. Μή λησμονούμε πως ήταν νέος, ώραιος, ώπεροχα μορφωμένος, με τρόπους ευγενικότατους, άυτοσχεδιαστής έρωτικών στίχων, που δημοσίευσε στα 1822 με τον τίτλο «Rime Improvisate» κι' όπου θεοποιούσε πολλές ώραιες Ζακυνθινές, ποιητής, τέλος, του «'Υμνου» που τον δόξασε. Και μολαταύτα, ή σατιρική και περιγελαστική του διάθεση νικούσε όλως αυτούς τους τίτλους και κάθε βράδυ δεν παρέλειπε να δέχεται τον Ροΐδη και τη γλεντζέδικη παρέα του.

Είπε πρωτοχρονιά του 1824 κι' ό ποιητής περιμένει τον έρχομό του παράδοξου γιατρού, για ν' άρχισή το γλέντι. 'Η παρέα ένεδρεύει στα δωμάτια έτοιμη... 'Επί τέλους, φτάνει ό Ροΐδης. Πρόκειται να διαβάσει τη «Νονενα», δράμα του. 'Ο Σολωμός άπαθανάτισε τη βραδιά αυτή στη σάτυρα «'Η πρωτοχρονιά»:

"Έντονε μαμουριασμένος
στά γραφίματα γεμμένους.
Βρέ άψησέ τα τάχερα
κάνε στρόμφαις. "Ελα δά!
Σπούδαξε να σε στήμαρουνε
τρέχα λάουρες να πάρης.—
Νά πετιέται ό Ταβουλάρης
στά πιο ώμορφα, πού λές,
πou δεν άκουσα ποτέ μου,
Μζιτ και πράματα καινούργια,
πou μετράρουνε μουλούρια.
Μζιτ κι' ή πέγνα πρᾶμα ρέει
πou κάνει άνθρωπο και κλαίει
Μζιτ και λίγο νοστιμεύεσαι.
Με τό «Μζιτ» ό Ροΐδης έννοουσε την έμπνευσι.
ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΞΕΝΟ ΤΥΠΟ

ΜΙΑ ΦΥΛΑΚΗ ΧΩΡΙΣ ΠΟΡΤΕΣ

Στις 'Ηνωμένες Πολιτείες της 'Αμερικής υπάρχουν έν διαφ 3.000 φυλάξεις, ή όποιες φιλοξενούν 500.000 καταδίκους.

'Η άμερικανικές φυλάξεις κοιάζουν περισσότερο με... Ξενοδοχεία, παρά με τόπους τιμωρίας. Οι δεσμοφύλακες βρίσκονται σ' έγκάρδιες σχέσεις με τους φυλακισμένους. Μπορεί μιά φυλακή να έχη — για ώρα χωρίς — ολόκληρη όπλοθήκη με μυθραλλιοβόλα, βόμβες και διακρογόνα άέρια. "Όλ' αυτά όμως χρησιμοποιούνται στην άνάγκη. "Όλο τον άλλο καιρό δεσμοφύλακες και φυλακισμένοι βρίσκονται σε άριστες σχέσεις.

Τό να είναι όμως κανείς φυλακισμένος στην 'Αμερική, δεν σημαίνει ότι ζει κλεισμένος μέσα σ' ένα κελλί. 'Υπάρχουν βέβαια και μερικοί φυλακισμένοι που κρατούνται άπρωτονομημένοι άόστηρά μέσα στα κελλιά τους, αλλά αυτοί είναι ελάχιστοι. "Όλοι οι άλλοι είναι ελεύθεροι... 'Ελεύθεροι δηλαδή μέσα στη φυλακή τους, ή όποια συνήθως είναι άρκετά εύρύχωρη. Μερικοί μάλιστα φυλακισμένοι είναι και χωροεκκικώς «έλευθεροί». Μπορούν δηλαδή να βγαίνουν την ήμερα και να παρριχούν στις δουλειές τους, τό βράδυ όμως είναι υποχρεωμένοι να γερριχούν και να κοιμούνται στα κελλιά τους.

Μέσα στη φυλακή ό κατάδικος είναι ελεύθερος να κινήσει όσο θέλει. 'Επίσης έχει τό δικαίωμα να τηλεφωνή μιά φορά την ήμερα στους συγγενείς και φίλους του. Για να παρηγοριέται για τον περιορισμό του, που δεν του επιτρέπεται να γυρριση στον κόσμο, έχει στο κελλί του ραδιόφωνο, με τό όποιο μπορεί να πάρη ειδήσεις και συναυλίες άπό όλα τά μέρη της γης. Κάθε βράδυ βλέπει επίσης κινηματογράφο, και μιά φορά τη βδομάδα θέατρο ποικιλιά.

Τά σπώρτ είναι, φυσικά, τελείως ελεύθερα για τους φυλακισμένους. Κάθε φυλακή έχει και τό γήπεδό της γι' άθλητικά παιχνίδια. Σχηνά δε γίνονται άγώνες φουτ-μπαλ μεταξύ των καταδικών.

Οι 'Αμερικανοί λένε για να δικαιολογήσουν τό σύστημα τους αυτό: «Κλείνουμε τον κατάδικο στη φυλακή για να διορθωθεί και να γίνη τέλειος και νομοταγής πολίτης. Δεν ξεχνούμε όμως ότι κάθε φυλακισμένος είναι συγχρόνως και άνθρωπος».

Τό σύστημα των φυλάκων των 'Ηνωμένων Πολιτειών άρχισε να εφαρμιδύεται σιγά-σιγά και σε άλλα κράτη. Τελευταίως μάλιστα χτίστηκε στην Κούβα μιά... άμερικανίζουσα μεγάλη φυλακή, ή «τελεία φυλακή», όπως την ονομάζουν ή έφημερίδες τό τόπου.

'Η φυλακή αυτή άποτελείται από πολλά κτίρια σχήματος κυκλικού, μέσα στα όποια κρατούνται σήμερα 3.000 κατάδικοι. 'Η μεγάλη αυτή φυλακή ξεπερνάει σε νεωτερικότητα κι' αυτές τις άμερικανικές. 'Εχει άθουσες ύποδοχής, έτσι φτιαγμένες, που να άυτοπατώνται οι φυλακισμένοι και να νομίζουν πως είναι ελεύθεροι.

'Επίσης στη φυλακή αυτή της Κούβας δεν υπάρχουν κιάγκελλα. Τά κελλιά όλα είναι χωρίς πόρτες και βλέπουν όλα σ' ένα διάδρομο. "Ετσι, μέρα και νύχτα οι κατάδικοι μπορούν να επικοινωνούν ελεύθερα μεταξύ τους, υπό την επίβλεψη, φυσικά, των δεσμοφύλακων.

Μολαταύτα, ή πειθαρχία της φυλακής αυτής είναι άόστηροτάτη. Κάθε άπάτηρα δραπετεύσεως τιμωρείται πάντοτε με θάνατο. "Όλοι οι φυλακισμένοι είναι υποχρεωμένοι να εργάζονται, άλλοι στα εργαστήρια της φυλακής κι' άλλοι στα γύρω χωράφια. Πολλοί άπό αυτούς γίνονται ράφτες ή παπουτσιδές. "Άλλοι πάλι μαθαίνουν στο σχολείο της φυλακής να διαβάζουν και να γράφουν. "Ετσι, βγαίνοντας από εκεί μέσα, έχουν όλα τά έφόδια για να ζήσουν σαν τίμοιο και χρήσιμο πολίτες.

ΑΝΕΚΔΟΤΑΚΙΑ

Η ΔΙΑΒΟΛΟΓΥΝΑΙΚΕΣ

Κάλκιος άτυχής σύζυγος, που ποιός ξέρει τί μαρτυρική συζυγική ζωή πέρασε, είχε σχηματίσει μιά τέτοια έντύπωση για τις γυναίκες, που τις θεωρούσε όλες γενικώς σατανικά δημιουργήματα. 'Αποφάσισε λοιπόν να αναθρέψη τον γιού του μακριά από τον κόσμο, σ' ένα μέρος που να μην υπάρχουν γυναίκες, «οί φορτίς αυτού του δλέθρου και της καστροφής», όπως τις άποκαλούσε. Παρέδωσε λοιπόν τον γιού του σ' έναν παιδαγωγό, με τη ρητή έντολή να τον αναθρέψη μακριά άπό την κοινωνία, να μη του επηρεάσει ποτέ να κατέβη σε χωριό ή σε πόλη και να μην του αναφέρει ποτέ τί λέζει «γυναίκα».

"Όταν τό παιδί έγινε 16 χρονών, πήγε ό πατέρας του και τό πήρε να τό κατεβάσει στην πόλη.

Στό δρόμο, τό παιδί κιντούσε με μεγάλο ένδιαφέρον κάθε γυναίκα που περνούσε πλάι του και τέλος ρώτησε τον πατέρα του τί είδους άνθρωποι ήσαν αυτοί που τά φουστάνια και τά μακριά μαλλιά...

— Αυτοί, παιδί μου, είναι οι λεγόμενοι διάβολοι! τού ειπε ό μισογίνης πατέρας του.

"Όταν έφτασαν στο σπίτι, ό πατέρας ρώτησε τον γιού του ποιό πράγμα τού άρεσε περισσότερο από όλα είδε μέσα στην πόλη.

— Αυτοί οι διάβολοι, πατέρα, άπάντησε τό παιδί, με τά φουστάνια και τά μακριά μαλλιά!... Κόκκαλο ό άδυσόπλητος μισογίνης...

